

Igud Halacha Challenge, Teves 5779

www.RabbinicalAlliance.org/category/halacha

Enclosed are this month's she'eilah and the answers to last month's she'eilah. Please pardon the length but last month's she'eilah generated robust discussion. Please send answers to this month's question to Igud.Halacha@gmail.com.

These questions and answers are courtesy of Rav Mordechai Tzion, author of Shu"t HaShoel (2 volumes), Shu"t Eretz Yisrael and other seforim available for purchase on HavaBooks.org.il.

This month's she'eilah you you to consider and answer:

שאלה:

אדם שיש לו ב' אפשרויות, להתחתן בירושלים או באחת מערי ישראל, במה יבחר? מצד אחד, אולי עדיפה חתונה בירושלים שעליה נאמר "עוד ישמע בערי יהודה ובחוצות ירושלים קול ששון וקול שמחה קול חתן וקול כלה". מצד שני, יתכן שעדיפה חתונה בשאר ערי ישראל מכיוון שבירושלים הרבה נהגו לנגן רק בכלי זמר אחד, ואם כן יש מעלה במקומות שאפשר לנגן ביותר כלי זמר, ויש בזה ריבוי שמחת חתן וכלה?

Last month's she'eilah with answers:

שאלה:

האם להדליק נרות חנוכה מיד בזמן או שהבעל יחכה לאשתו או האשה לבעלה וכדומה?

תשובות מחברי איגוד הרבנים:

הרב צבי מאונר כתב שהלכה פשוטה שאשה חייבת להדליק נרות חנוכה כדאיתא בש"ע (א"ח סימן תרעה סע' ג): אשה מדלקת נר חנוכה ע"כ. וידוע המחלוקת המפורסמת בין הרמב"ם (הלכות חנוכה ד:ב-ג) ובעלי התוספות האם בתורת מהדרין מן המהדרין כל אחד ואחד בבית ידליק לעצמו או שיש עדיפות שיהיה רק של בעל הבית. וגם ידוע שרק במקרה הזה, הספרדים נוהגים כתוספות והאשכנזים נוהגים כמו הרמב"ם (א"ח סימן תרעה סע' ב, ובאר היטב ס"ק ג). הרמ"א פסק כרמב"ם כדאיתא: וי"א דכל אחד מבני בית ידליק. המשנה ברורה כותב שם (ס"ק ט) וז"ל: לבד שאשתו דהיא כגופו עכ"ל. והמ"ב כותב גם (בא"ח סימן תרעה ס"ק ט) וז"ל: מ"מ אשה אינה צריכה להדליק דהוין טפלות לאנשים עכ"ל. אז נקטין שיש חיוב לנשים להדליק, אבל המנהג היום הוא שבעל מדליק לאשתו. מבחינה זאת, המנהג של ספרדים ואשכנזים הוא אותו דבר.

גם המשנה ברורה כתב (בסימן תרעה ס"ק ט) ש"ן[אפילו איש יכול לעשות אותה שליח להוציאו אם עומדין בשעה שמדלקת... וכשאינן האיש בבית, תדליק האשה, דהוי בת חיובא ובברכה". זאת אומרת לפי המ"ב, יש עדיפות להדליק בזמן – ואם הבעל לא יכול להדליק לעצמו, כדאי לו לעשות אשתו שליח. גם בילקוט יוסף (מועדים עמוד ריא; וכן ביחוד דעת חלק ג סימן נא), מרן עובדיה יוסף מביע עדיפות להדלקה בזמנה מעל שיתוף בעל ואשתו אם הבעל לא יכול להיות בבית מיד אחרי צאת הכוכבים. וכן מרן פסק בקיצור י"י, וז"ל: בעל חנות שסוגר את חנותו בשעת ערב מאוחרת, יאמר לאשתו שתדליק נר חנוכה בביתו בצאת הכוכבים ויצא ידי חובה בהדלקתה. ועדיף לנהוג כך מאשר שבעל הבית ידליק בעצמו בלילה אחר חצי שעה מצאת הכוכבים. עכ"ל.

לע"ד עיקר הענין של זמן הדלקה גם קשור לענין של פרסומי ניסא, שזה בעצם המטרה של ההדלקה. הש"ע קושר את זמן ההדלקה לנוכחות של אנשים בשוק שרואים את הנרות (א"ח סימן תרעב סע' ב). אבל היום, מכיוון שאנחנו מדליקים בפנים, עיקר פרסומי ניסא נופל על בני ביתו (דברי הרמ"א שם), ולא על אנשים שהולכים ברחוב. לכן יש חיוב להדליק בזמן שבני הבית מתקבצים יחד (מ"ב שם ס"ק ט). גם המ"א פסק שם (ס"ק ה) שמכיוון שפרסומי ניסא הולך אחרי בני ביתו, אפשר לברך כל זמן שבני הבית נעורים, וז"ל: ובהג"מ כתב כל זמן שבני הבית נעורים אפילו עד עמוד השחר עכ"ל (של הג"מ) וכן נראה לי להורות. אבל אם ישנים, אין לברך עליהם. ע"כ דברי מ"א. וכן הכף החיים (סימן תרעב סע' ב ס"ק כו) פסק שזמן ההדלקה הולך אחרי בני ביתו, וכתב ש"דעת שאר הפוסקים דבזה"ז דמדליקין בפנים, אין לחוש מתי ידליק כיון דליכא היכרא אלא לבני הבית, ולכן סתם הש"ע וכתב שמדליק והולך כל הלילה והיינו בברכה. יעו"ש. עכ"ל.

גם ידוע שהגמרא אומרת שיש קשר בין ההדלקה וילדים. במסכת שבת (כג:): איתא: אמר רב הונא הרגיל בנר הויין ליה בני תלמידי חכמים. לע"ד אפשר להסביר שההדלקה גם קשורה לחינוך הילדים, שהם רואים שההורים מביעים הודיה להקב"ה על הנסים ומקפידים לעשות מצות חכמים מהדרין מן המהדרין. מבחינה זו, ההורים מדליקים נר של חנוכה וגם נר של תורה לדור הבא לעודד הילדים לעשות מצוות באהבה. אפשר לומר שיש פרסומי ניסא וגם חינוך במקרה הזה.

לכן, לע"ד, ניתן להסיק דווקא שאם יש ילדים, כדאי להדליק ביחד, אפילו אם זה לא בחצי שעה הראשונה אחרי צאת הכוכבים אם אפשר להדליק לפחות חצי שעה לפני שבני ביתו (זאת אומרת הילדים) הולכים לישון. אין ספק שהדרך הכי טובה לקיים המצוה - זה להדליק בזמנה. אבל אם אחד מן ההורים יהיה בבית רק אחרי הזמן, עדיף להדליק ביחד כל המשפחה בתנאי שכל המשפחה תהיה יחד לפחות חצי שעה אחרי ההדלקה. אם אין ילדים אלא רק איש ואשתו, אז יש עדיפות לדברי המ"ב והילקוט יוסף בתנאי שאין פגיעה ברגשות לגבי הענין - שכמובן שלום בין איש לאשתו מצוה דאורייתא, ונתיבות התורה שלום. עכ"ד הרב צבי מאונר

תשובות מפוסקים ומחברים:

הג"ר חיים קניבסקי כתב: "לחכות".

הג"ר אביגדור נבנצל כתב: "אם יגיעו בזמן שלא כלתה רגל מן השוק אפשר לחכות".

הג"ר שמואל אליעזר שטרן, מראשי בית ההוראה של הגר"ש הלוי וואזנער ומח"ס שו"ת שביבי אש, כתב: "עדיף להדליק בזמן [אם אין זה מפריע לשלום בית]".

הגר"נ גולדברג כתב: "נראה שלמדליקים בחוץ כדינא דגמרא זמנו הוא כחצי שעה אחר השקיעה [ויש בזה כמה דעות אם הכוונה לאחר צאת הכוכבים]. עכ"פ אז יש להדליק בחוץ ואין לחכות, שהרי הפרסומי מצוה לאנשי רשות הרבים. אבל למדליקין בפנים כדין שעת הסכנה, שם זמנו כל הלילה ויש להעיר בני ביתו הישנים".

הג"ר שלמה אבינר, ראש ישיבת עטרת ירושלים ורב הישוב בית אל, השיב: "פעם אחת אחרת אשתו של רבי נחומקה מהורדנא לשוב לביתה, ומחמת זה התאחר רבי נחומקה להדליק נרות חנוכה, ושאלו תלמידו החפץ חיים מדוע התעכב מלהדליק, ענהו רבי נחומקה שהנה מי שאין ידו משגת לקנות נר חנוכה ונר שבת, יקנה נר שבת מפני שלום בית (שו"ע או"ח תרעח א) והלא ק"ו, ומה במקום ביטול הדלקת נרות חנוכה אמרין נר שבת עדיף משום שלום בית, אני שלא אבטל הדלקת נרות חנוכה, ודאי שכדאי לאחר ההדלקה משום שלום בית. לכן, למדליקים בתוך הבית, לחכות. וכן בחוץ כל זמן שיש עוברים ושבים".

הג"ר יוסף ליברמן, מח"ס שו"ת משנת יוסף, לי: "בנר שבת מבואר במשנ"ב בשם חיי אדם, שכשמגיע הזמן תדליק ולא תחכה לבעלה, או שהוא ידליק אפילו לוקח את מצות הדלקת הנר ששייך לאשתו. אבל בנר חנוכה כבר ידועים דבריו של הגרש"ז אויערבאך שבזמנו כמעט בטל הזמן, כי נשתנו המנהגים, יש מדליקים לפני או אחרי מעריב. וכן יש המתפללים מעריב מוקדם ויש מאוחר. ובפרט אם הוא מאלה הנוהגים להדליק בפנים. ובוודאי כבוד אשתו עדיף, אבל יסביר לה לא להתאחר בקיום מצוה חשובה זו".

הג"ר ירמיה מנחם כהן, אב"ד פאריז ומח"ס שו"ת והרים הכהן, כתב: "לחכות לאשה ולילדים".

הג"ר פינחס אברהם מייערס, אב"ד האג ובעל שו"ת דברי פנחס, כתב: "לי נראה עדיף להמתין ומלבד צד ההלכה לביתו יש בזה משום דרך ארץ".

הג"ר אליהו שלינגר, אב"ד ורב שכונת גילה ומח"ס שו"ת שואלין ודורשין, כתב: "ראוי להקפיד להדליק בזמן, ורק בשעת הדחק אפשר להדליק עד עלות השחר".

הג"ר שמחה ב"צ רבינוביץ, מח"ס פסקי תשובות, כתב: "יש לחכות".

הג"ר גמליאל הכהן רבינוביץ, מח"ס גם אני אודך, כתב: "הנה מצאתי בס"ד בקונטרס הנפלא 'באר הפרשה' להגה"צ רבי אברהם אלימלך בידרמן שליט"א (פרשת וישב עמוד כא) סיפור יפה בזה, וז"ל: פעם התלווה הגאון החפץ חיים זצ"ל אל רבו הגאון רבי נחמן קפלן מהורדנא זצ"ל לביתו בזמן הדלקת נרות חנוכה, כבוא הרב לביתו ראה שהרבנית איננה בבית, לכן נמנע מלהדליק והמתין עד שתשוב הרבנית לביתה. בהזדמנות שאלו החפץ חיים - הרי יש חיוב להדליק את הנרות מיד בבוא זמן ההדלקה, ענהו הרב, איתא בגמרא (שבת כג ע"ב): אמר רבא פשיטא לי נר ביתו ונר חנוכה (מי שיש לו מעות מועטים ואפשר לו לקנות בהם נרות שבת להאיר, או נר חנוכה למצוה) נר ביתו עדיף, משום 'שלום בית'. הרי שמשום חשש 'שלום בית' עדיף לבטל הדלקת נר חנוכה, והנה אם הייתי מדליק את הנרות טרם בואם הביתה, הייתי גורם להם עגמת נפש, ונמצא שהיה עדיף אם לא הייתי מדליק כלל... (עכ"ל). והבן. ונראה לענ"ד שגם לילדים יחכה, שיראו שמדליק הנרות, כי זה הכי חשוב בחנוכה, להחדיר חינוך ואמונה בילדים היקרים, ו'חנוכה' מלשון 'חינוך', ודו"ק.

ומה שכתבתם בנוסח השאלה לחכות 'לבעלה', לא הבנתי כל כך, שהרי הבעל מדליק, ולא האשה, ואולי מיירי באופן שהבעל חולה ל"ע, ולא יכול להדליק, ורק האשה מדליקה, והשאלה אם היא תחכה לבעלה, או לא, ונראה ששלום בית יש גם בזה. ודו"ק".

הג"ר אלחנן פרינץ, מח"ס שו"ת אבני דרך, כתב: "ראוי להדליק בזמן. אלא א"כ יגרם בעיית שלום בית ואז ימתין. אך ככלל יש להעריך למציאות שמדליקים בזמן".

Igud Halacha Challenge, Teves 5779

www.RabbinicalAlliance.org/category/halacha

הרב דוד טהרני, מח"ס שו"ת דברי דוד, כתב לי: "אם הבעל מבקש מאשתו להדליק בזמן נרות חנוכה ולא להמתין לו עד שיבוא, וכן אם האשה מבקשת מבעלה להדליק נרות חנוכה בזמן ולא להמתין לה, כן ראוי לעשות. אבל אם יש קפידא כל שהיא, הרי יש שלום בית, ושלום ביתו קודם לנר חנוכה, ולכן נר שבת קודם לנר חנוכה. וכן העיד החפץ חיים על רבו רבי נחום מהורדנא שהמתין לאשתו עד שתבוא למרות שעבר הזמן, וזה מהטעם הנ"ל".

הרב חיים רוטר, מח"ס שו"ת שערי חיים, כתב: "צריך להדליק מיד בזמן, מלבד במקום שזה פוגע בשלום בית, שאז שלום בית עדיף, כדמבואר בשבת (כג, ב) וע"ע בשו"ע (תרעב, ב)".

הרב שמואל ברוך גנוט, מח"ס שלהי דקייטא, משנת תפילין ושא"ס, כתב: "כאשר האשה שבה מאוחר ורוצה שבעלה ימתין לה להדלקת הנרות ויש בכך משום שלום בית, דעת רבנו הגרי"ש אלישיב בספר פניני חנוכה שלא ימתין לה, אלא אם חוזרת הבית בתוך החצי שעה שלאחר צאת הכוכבים, כיון שעיקר זמן ההדלקה הוא עד זמן חצי שעה לאחר צאת הכוכבים. ואם מדליק בתוך ביתו או בחלון ביתו, יכול להמתין לאשתו עד שתשוב לביתם.

ודעת הגר"ש ואזנר זצ"ל (קובץ מבית לוי חלק י עמוד ג) ודעת האור לציון (נר ציון פ"ו) שימתין לאשתו בכל מקרה.

וכן מסופר על הגרי"ח זוננפלד זי"ע שלמרות שתמיד הדליק נרות בזמן השקיעה, כדעת הגר"א ז"ל, המתין לאשתו פעם אחת במשך שעה, באומרו שר ביתו הרי קודם לנר חנוכה משום שלום בית, כמובא בשו"ע סימן תרעט, ואם כן בודאי שיש לאחר את זמן ההדלקה משום שלום בית...

אצלנו השנה הלכה עזרתי תחי' באחד הימים והתקשרה לומר לי במיוחד שהיא תאחר ושדליק בזמן השקיעה מבלי להמתין לה, אשרי אשת חיל כאלו.

ויש להוסיף ד' שו"ת שבט הלוי ח"ד סי' סו שמביא וז"ל: נראה להכריע שידליק בעצמו בשעה מאוחרת בלילה משידליק בזמנו ע"י שליח. ומשום כך הורה שאם הבעל מאחר מלבא לביתו לא יצוה לאשתו להדליק עבורו בזמן אלא ידליק בעצמו כששב לביתו.

Igud Halacha Challenge, Teves 5779

www.RabbinicalAlliance.org/category/halacha

ואמנם בשם מו"ר הגרשז"א זי"ע כ' הליכות שלמה חנוכה פט"ז ס"ב שראוי לבעל לצוות לאשתו שתדליק בזמן משידליק כששב לביתו בשעה מאוחרת בלילה, חוץ ממוצ"ש שבין כה מאחר אז עדיף שידליק בעצמו מאוחר מאשר ע"י שליח (אשתו).

וכנראה נחלקו האם מצוה בו יותר מבשלוחו, שהוא מעלה המובאת בגמרא ברפ"ב דקדושין, עדיפא על מעלת ההדלקה בזמן, כאשר בני ביתו יראו את נרותיו בכל מקרה ואיכא פרסומי ניסא".

הג"ר מרדכי אלמקייס, מח"ס שו"ת ויכתוב מרדכי, כתב: "לכא' זה תלוי בכמה עניינים, דאם היא מגיעה לפנות בוקר וכולם ישנים ואז הבעל יקום להדליק, זה כבר ללא טעם. אך כל עוד שמגיעה בשעה סבירה שבני הבית ערים, לענ"ד יש לחכות לה כדי שידליקו ביחד, וישירו אל מול הנרות וכו', כי בזה מתחזק הקשר המשפחתי.

והוי בכלל שלום בית שקודם לנר חנוכה (כפי שמצינו באם יש לו נר או לשבת או לחנוכה). וביותר בזמנינו שיש הרבה עוברים ושבים גם בשעות מאוחרות וי"א ששיעור תכלה רגל מן השוק הוא שיעור יותר גדול, וכ"ש כשמדליק בביתו והוי פירסום הנס לבני ביתו.

וכן אני נהגתי בהאי שתא, כי ביומיים הראשון של חנוכה אשתי עבדה עד שעה שש וחצי וחיכינו לה ורק כאשר הגיעה הדלקנו, על אף שכבר עברה חצי שעה".

הרב פנחס שפירא, מח"ס שו"ת בריתי שלום, כתב לי: "אם יש לו חלון הפונה לרשות הרבים בתוך כ' אמה - בוודאי שאין לחכות. רק כדאי שישים הרבה שמן כדי שגם שאר בני הבית המאחרים יזכרו בנס בבואם. באם אין חלון בתנאים הנ"ל: אם נמצאים עמו לפחות שניים מבני הבית, או שבאפשרותו לשים שמן בכמות מספקת שידלק גם כאשר ישו בו לפחות שנים מבני הבית - לא ימתין (וכמובן שכדאי שישים הרבה שמן כדי שגם שאר בני הבית המאחרים יזכרו בנס בבואם, וכאמור לעיל). ואם לאו - צריך להמתין".

הרב חנן אפללו, מח"ס שו"ת אשר חנן, כתב: "עדיף להמתין לאשה. אין בימינו הצורך להדר. כל זמן שההידור בספק מתי הרגל כלה מן השוק, כבוד האישה והמשפחה עדיף ביחד".

הערות מהעורכים:

כאמור, פעם אחת אחרת אשתו של רבי נחומקה מהורדנא לשוב לביתה, ומחמת זה התאחר רבי נחומקה להדליק נרות חנוכה, ושאלו תלמידו החפץ חיים מדוע התעכב מלהדליק, ענהו רבי נחומקה שהנה מי שאין ידו משגת לקנות נר חנוכה ונר שבת, יקנה נר שבת מפני שלום בית (שו"ע או"ח תרעח א) והלא ק"ו ומה במקום ביטול הדלקת נרות חנוכה אמרין נר שבת עדיף משום שלום בית, אני שלא אבטל הדלקת נרות חנוכה, ודאי שכדאי לאחר ההדלקה משום שלום בית.

ואכן כשנשאל הג"ר יעקב קמנצקי: אם הבעל מאחר לבוא הביתה ממקום עבודתו, האם כדאי שהאשה הנמצאת בבית תדליק במקומו? השיב: אע"פ שבאמת מן הדין היה נראה שיש לעשות כן, אבל מטעמי שלום בית אין זה עצה טובה. וה"ה להיפך, כשהבעל נמצא בבית לפני אשתו [שנמצאת בעבודה], אף דמן הדין צריך להדליק ואינו חייב להמתין בעבורה, כי היא יוצאת יד"ח אף שאינה נמצאת שם, מכל מקום אין זה ראוי מצדו לעשות כן, וכש"כ אם היא עובדת בכדי שהוא ילמד תורה, שבודאי אין זו הנהגה נכונה. והמקור שמי שאין ידו משגת לקנות נר חנוכה ונר שבת יקנה נר שבת מפני שלום בית (אמת ליעקב על השו"ע סי' תרעב הערה 586, סי' תרעח הערה 592).

וכן בנו של הקרו"ק הג"ר שמואל קמנצקי הורה וז"ל אם אשתו לא נמצאת בבית בתחילת זמן ההדלקה, יש להמתין בשבילה עד שתחזור הביתה ואז ידליק עכ"ל (קובץ הלכות, הלכות חנוכה פרק שלישי סע' ז). ובהערה טז הוסיף העורך וז"ל אמר מו"ר [הגרש"ק] דאע"ג דלכתחילה חייב להדליק בתחילת הזמן, אין לבטל משום זה שלום בית, עכ"ד. וכן הורה האג"מ (שמעתתא דמשה, שמועות סי' תרעב סע' א) ... ואמר מו"ר שליט"א דמי שהוא בא"י שנהגין להדליק בחוץ, יעשה שאילת חכם, ע"כ. עכ"ל

וכן הגרי"ש אלישיב מסביר שהנהגת רבי נחומקה היתה דווקא בחו"ל שמדליקים בפנים ולכן יש לחשב חשבונות של שלום בית, משא"כ בא"י שמדליקים בחוץ, שההדלקה בזמן קודם שתכלה רגל מן השוק היא מעיקר הדין, ושיש בזה שאלה של עצם המצוה, ואולי אח"כ לא יצא יד"ח, לכן אין להמתין משום

Igud Halacha Challenge, Teves 5779

www.RabbinicalAlliance.org/category/halacha

שלום בית. וכשנשאל על בקשת אישה שחוזרת מעבודה להמתין עם הדלקת הנרות עד שתחזור הביתה, השיב הג"ר אלישיב: "ואם תבקש ממנו לחכות לה עד לאחר עלות השחר"?! (פניני חנוכה קעב-קעג). אמנם נשאל הגר"ח קניבסקי מה הדין מי שהאשה או הבנים והבנות חוזרים לבית מאוחר בלילה בחנוכה, האם חובה לחכות ולא להדליק עד מאוחר, והשיב: כדאי שיחכה (שו"ת ידון משה חי"ב שאלה לג).